Finlandssvenska teckenspråkiga r.f.

Finlandssvenska teckenspråkiga rf
Valmistelijana toiminnanjohtaja Magdalena Kintopf-Huuhka
Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle
Valiokuntakuuleminen 5.11.2025 klo 11.30

4.11.2025

Lausunnon aihe: HE 82/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessin toteuttamisesta vuosina 2026–2028

Finlandssvenska teckenspråkiga rf (FST rf) kiittää saamastaan mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessia koskevasta hallituksen esityksestä.

Mielestämme ehdotettu lainsäädäntö on merkittävää ja katsomme, että se tuo esiin useita tärkeitä aihealueita, jotka tulee ottaa huomioon prosessissa. Historiallista esityksessä on se, että siinä otetaan huomioon kaikki neljä kieltä eli suomenruotsalainen viittomakieli, suomenkielinen viittomakieli sekä molemmat kielet kirjoitettuna. Se, että kielet otetaan huomioon tulevassa prosessissa, tukee myös suomenruotsalaisen viittomakielen elvytysohjelman[1] toimenpide-ehdotusta numero 24: *Turvataan suomenruotsalaisten viittomakielisten tosiasiallinen osallisuus ja edustus kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessissa.* Näin suomenruotsalaiset kuurot ja viittomakieliset saavat mahdollisuuden osallistua, ja voimme tunnistaa sellaisia rakenteita, jotka ovat luoneet tarpeettomia esteitä ja haasteita tälle kieliryhmälle. Näin voimme estää loukkausten toistumisen ja huolehtia siitä, että osallistumista ja yhteiskunnassa elämistä yhdenvertaisesti muiden kanssa ei hankaloiteta.

Yhdistyksemme antoi asiasta lyhyen lausunnon kesäkuun 2025 lausuntokierroksella, ja katsoo, että kyseisen lausuntokierroksen jälkeen tehdyt muutokset ja lisäykset on otettu huomioon esityksessä. Olemme aiemmin korostaneet, että Ruotsiin muuttaneiden suomenruotsalaisten tulisi saada mahdollisuus tarvittaessa ja halutessaan tulla kuulluiksi prosessissa. Tämän taustalla on se, että monet lähetettiin Ruotsiin ammatilliseen koulutukseen ja myöhemmin ruotsinkieliseen koulutukseen, kun Porvoon kuurojen koulu lakkautettiin vuonna 1993.Tämä on johtanut siihen, että kotimaahan paluu on ollut monille haastavaa ja täynnä esteitä. Lakiehdotuksessa katsotaan, että näiden tapausten selvittäminen on riittävän joustavaa.

1 Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2025:21. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-085-9

Yksilön itsemääräämisoikeuden kannalta on myös tärkeää, että ne, joita haastatellaan ja jotka jakavat kertomuksensa, saavat selkeää tietoa. Tämä mainitaan myös lakiehdotuksessa.

Mielestämme on hyvä, että kappaleessa *3 § Sihteeristön tehtävät* on joustoa, jossa tuodaan esiin se, että lopetuspäivää ei ole lyöty lukkoon joulukuulle 2027. On hyvä, että on olemassa jonkinlainen mahdollisuus saada tarvittaessa lisäaikaa sen varmistamiseksi, että prosessi saa tarvitsemansa ajan, jotta se voitaisiin toteuttaa tyydyttävällä tavalla. Myös lisäys, jonka mukaan prosessin asiakirjat laaditaan suomeksi ja ruotsiksi, on hyvä. Mielestämme on hyvin tärkeää, että loppuraportti on saatavilla ruotsiksi ja voimavarojen puitteissa ja vuoropuhelussa kieliryhmien kanssa myös joiltain osin suomenruotsalaisella viittomakielellä. Monia totuus- ja sovintoprosessiin liittyviä tärkeitä raportteja, kuten esimerkiksi Viitotut muistot – selvitystä, ei nimittäin ole käännetty ruotsin kielelle.

Lakiehdotuksessa myös määritellään selvästi prosessiin osallistuvien tahojen, kuten sihteeristön ja ohjausryhmän, eri roolit, mikä on hyvä. Kannatamme sitä, että ohjausryhmän tehtävänä on vain antaa ohjeita. Hyvää on myös se, että muita asiantuntijoita voidaan kuulla prosessin aikana. Tämä on tärkeää erityisesti viittomakieliselle yhteisöllemme, koska olemme vähemmistö myös siinä. On tärkeää, että prosessissa otetaan huomioon se, että suomenruotsalaiset kuurot ja viittomakieliset ovat pitkään eläneet ruotsinkieliseen viittomakieleen tehtävien pienempien yhteiskunnallisten panostusten turvin siten, että emme aina ole saaneet mahdollisuutta ilmaista itseämme tai saada tietoa omalla kielellämme. On tärkeää, että prosessiin osallistumiselle luodaan kielellisesti turvallisia tiloja.

Yhdistyksemme on osallistunut esityksen valmisteluprosessiin ja katsoo osaamisensa perusteella, että lakiehdotus on huolellisesti tehty. Toivomme, että ehdotus hyväksytään ja että prosessi voidaan toteuttaa kuurojen ja viittomakielisten kannalta turvallisesti ja yhdenvertaisesti.